

Education at a Glance 2009: OECD Indicators

Summary in Swedish

Utbildningsöversikt: OECD-indikatorer

Sammanfattning på svenska

- OECD:s utbildningsöversikt – Education at a Glance – är en årlig sammanställning av internationellt jämförbar statistik över utbildningssystemen.
- I 2009 års utgåva kartläggs den fortsatta utbildningsexpansionen, som lett till att nästan dubbelt så många tog högskoleexamen 2007 jämfört med i mitten av 1990-talet.
- Mot bakgrund av den ekonomiska nedgången med begränsade resurser och ett stort behov av att investera i humankapital undersöker man i 2009 års utgåva också utbildningsprocesser, finansiering och resultat för att se om utbildningssystemen ger valuta för pengarna.

Vända på varje krona: effektiv investering av knappa resurser i de expanderande utbildningssystemen

I en ekonomisk nedgång ökar kraven på att utbildningssystemen fungerar effektivt från två håll. Å ena sidan blir resurserna alltmer begränsade. Å andra sidan blir investeringar i humankapitalet ännu viktigare eftersom tillägnet av relevanta kunskaper och färdigheter kommer att vara en grundläggande förutsättning för ekonomisk återhämtning.

2009 års *Education at a Glance* ger en detaljerad överblick över utbildningssystemens fortsatta expansion, resultat, finansiering och uppbyggnad. Med hjälp av dessa uppgifter kan man göra en rad analyser av huruvida systemen ger valuta för pengarna och på ett effektivt sätt leder till önskat resultat.

Fortsatt expansion

Under de senaste årtiondena har utbildningsverksamheten snabbt expanderat. Framför allt har antalet människor som läser vidare efter grundskolan ökat från ett litet fåtal till de allra flesta. Expansionen fortsätter eftersom i stort sett alla läser vidare på gymnasiet och allt fler skriver in sig på högskolor och universitet. År 2007 hade en tredjedel av de unga vuxna (25–34 år) tagit högskoleexamen och i vissa länder (Kanada, Japan, Sydkorea och partnerlandet Ryssland) hade över 50 procent av de unga vuxna genomgått högskoleutbildning (**indikator A1**).

I utbildningsöversikten framgår denna expansion i form av den vuxna befolkningens inskrivningsfrekvens vid olika åldrar, studieår, antalet utexaminerade och utbildningsprofil. För varje kriterium har det på det hela taget skett en stor ökning sedan 2005 men länderna skiljer sig mycket åt när det gäller ökningens storlek och i vilken grad den har skett under den senare delen av den här perioden.

År 2007 var andelen i utbildning (**indikator C1**) för 15–19-åringar i OECD-länderna 81 procent, vilket var en ökning med åtta procentenheter jämfört med 1995. I många länder läste redan i mitten av 1990-talet i stort sett alla vidare på gymnasiet och där är läget i stort sett oförändrat. I länder som Tjeckien, Grekland, Ungern, Irland och Polen har däremot andelen på senare tid snabbt ökat till en mycket hög nivå. I Mexiko och Turkiet har antalet studerande också ökat snabbt men det är fortfarande bara hälften av alla i denna åldersgrupp som studerar. En liknande ökning – med sju procentenheter – av andelen studerande i åldrarna 20–29, innebär att i genomsnitt en av fyra i denna ålder studerar. I Tjeckien, Grekland och Ungern har andelen mer än fördubblats sedan 1995 och i alla länder utom Portugal och Storbritannien har det skett en viss ökning.

Det ökade antalet studerande åtföljs av ett ökat antal utexaminerade

(**indikatorerna A2 och A3**). Den mest påfallande förändringen i detta sammanhang gäller den andel av befolkningen som examineras från högskoleutbildning av typ A (Tertiary Type A) – den vanligaste formen av högskoleutbildning. År 2007 nådde i genomsnitt 39 procent den här nivån i OECD-länderna, vilket var nästan dubbelt så många som 1995. Det har skett en ökning i alla länder men ökningarna och deras tidpunkt varierar kraftigt. I Danmark, Finland, Nya Zeeland, Norge och Spanien följdes de snabba ökningarna mellan 1995 och 2000 av en avmattning eller, som i Nya Zeeland, till och med en minskning under de följande sju åren. I Grekland (trots minskningen under de senaste tre åren), Japan, Portugal och Sverige skedde däremot ökningen framför allt under den senare delen av perioden. Detsamma gäller Tjeckien och Schweiz där antalet utexaminerade nästan tredubblades mellan 2000 och 2007. I vissa länder pågår alltså omdaning av systemen för högre utbildning fortfarande när det gäller den andel av befolkningen som omfattas, medan ökningstakten i andra länder så gott som avstannat.

Den ökning av antalet utexaminerade som skett under längre tid innebär i dagsläget att unga vuxna i allmänhet är mer kvalificerade än äldre vuxna (**indikator A1**). Exempelvis har i genomsnitt nästan 80 procent av 25–35-åringarna gymnasieutbildning, men bara drygt hälften av 55–64-åringarna. I vissa länder, till exempel Grekland, Irland och Sydkorea, har den överväldigande majoriteten av de unga arbetstagarna gymnasieutbildning men endast ett fåtal av dem som närmar sig pensionsåldern. Andelen högskoleutbildade har i genomsnitt ökat från en av fem till mer än en av fyra mellan dessa åldersgrupper.

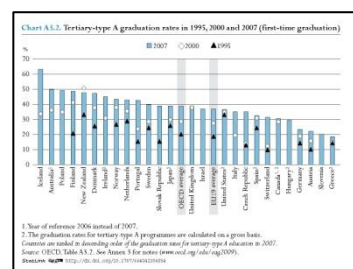
Ökningen kännetecknas framför allt av följande tre faktorer:

- I vissa länder finns en stor utbildningsklyfta mellan könen till förmån för kvinnor men inte i andra. I till exempel Finland, Grekland, Ungern, Norge, Polen, Slovakien och Sverige har ungefär dubbelt så många kvinnor som män högskoleexamen av typ A och i Island till och med mer än dubbelt så många. I Österrike, Tyskland och Schweiz är det å andra sidan ingen skillnad mellan könen och i Japan tar fler män än kvinnor högskoleexamen (**indikator A3**).
- Studier utomlands spelar en allt större roll. Mellan 2006 och 2007 ökade antalet internationella studenter med 3,3 procent till över 3 miljoner högskolestudenter (**indikator C2**).
- Inflytandet av befolkningstillväxten i vissa länder, till exempel Irland, Spanien och Turkiet, leder till att systemen för högre utbildning utsätts för ytterligare påfrestningar.

Kvaliteten på utbildningsresultaten

Samtidigt som en examen är ett viktigt bevis på att en utbildning har slutförts visar översikten på en rad andra utbildningsresultat, bland

**Tabell A3.2 : Andelen
examinerade från
högskoleutbildning typ A 1995,
2000 och 2007 (första examen)**

annat nivån på kunskaper, sysselsättnings- och lönenivå samt sociala resultat.

Undersökningar som PISA-undersökningen (Programme for International Student Assessment) mäter direkt de kunskaper och färdigheter som elever har tillägnat sig. I denna utgåva införs ett nytt PISA-kriterium med fokus på elever som har uppnått en hög naturvetenskaplig kompetens vid 15 års ålder (**indikatorerna A4 och A5**). Många av dessa elever kommer att fortsätta att arbeta inom naturvetenskapliga yrken som är viktiga för den nationella ekonomin. Denna indikator visar att det finns stora skillnader mellan länderna när det gäller andelen högpresterande elever inom naturvetenskap. Sådana elever kännetecknas av att de finner en glädje i och har en positiv inställning till naturvetenskap. Omkring en fjärdedel av dessa elever har en socioekonomisk status som ligger under genomsnittet för landet, vilket visar att en mindre gynnad social ställning inte är ett oöverstigligt hinder för bra resultat.

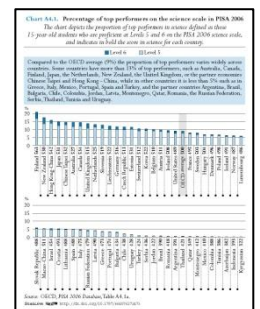
Konsekvenserna när det gäller möjligheterna till arbete är viktigare än någonsin på dagens tuffa arbetsmarknad. De som inte har gått ut gymnasiet löper en högre risk att bli arbetslösa vid en nedgång än de med högre utbildning (**indikator A6**). Dessutom löper unga lågutbildade som blivit arbetslösa större risk att bli långtidsarbetslösa. I de flesta länder är mer än hälften av de arbetslösa 25–34-åringarna med låg utbildning långtidsarbetslösa (**indikator C3**). De som har arbete får höga lönepåslag efter slutförd högskoleutbildning – över 50 procent i de flesta länder – och i vissa länder har dessa påslag ökat (**indikator A7**). I OECD-länderna ger i genomsnitt en högskoleutbildning en nettoavkastning som är cirka dubbelt så hög som för en gymnasieutbildning eller för annan eftergymnasial utbildning än högskoleutbildning (**indikator A8**).

Dessa indikatorer för ekonomiska resultat kompletteras i år av en ny indikator för sociala resultat (**indikator A9**). I fokus står tre aspekter som återspeglar hälsa och sammanhållning i samhället: självbedömd hälsa, politiskt intresse och tillit. Alla dessa sociala resultat visar på ett positivt samband med utbildningsnivån men de varierar i fråga om vilken utbildningsnivå som tycks ha störst betydelse. Elever med gymnasieexamen har oftare bättre hälsa än de som inte har denna nivå. Ett ökat politiskt intresse och en högre tilltro till de flesta människors goda avsikter hänger däremot mer samman med att man genomgått en högskoleutbildning.

Finansiering av utbildning

De medel som länderna avsätter till utbildning beror delvis på de nationella resurserna, men sambandet mellan utgifterna per elev och BNP per capita är tydligare på grundskole- och gymnasienivå än på högskolenivå (**indikator B1**). De totala utgifterna steg under det senaste årtiondet, i nästan hälften av länderna snabbare än BNP

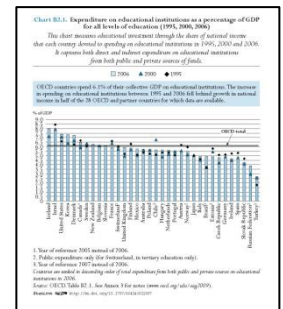
Tabell A4.1 : Andel högpresterande elever på den naturvetenskapliga skalan i PISA-undersökningen 2006

(**indikator B2**). På nivåerna under högskolenivå har detta lett till att utgifterna per elev ökat kraftigt. (**indikator B1**).

Utgifterna för utbildning finansieras fortfarande till stor del genom offentliga medel, även om andelen i de offentliga budgeterna varierar från 22 procent i Mexiko till mindre än 10 procent i Tyskland, Italien och Japan (**indikator B4**). Pressen att finna alternativa finansieringskällor för utbildning gör att de privata medlen ökar snabbare än de offentliga utgifterna i de flesta länder. Även om i genomsnitt 85 procent av de totala utgifterna för utbildning kommer från offentliga medel är andelen när det gäller högskoleutbildning mycket lägre i vissa länder. I Australien, Kanada, Japan, Sydkorea, USA och partnerländerna Chile och Israel står nu privata medel för merparten av finansieringen inom den här sektorn (**indikator B3**). En viktig orsak till detta är de stora nivåskillnaderna när det gäller studieavgifter. I sju OECD-länder förekommer inga studieavgifter. Samtidigt tar en tredjedel av de övriga länderna ut mer än 1 500 US-dollar i undervisningsavgift (**indikator B5**).

Tabell B2.1 : Utgifter för utbildningsinstitutioner i procent av BNP, alla utbildningsnivåer (1995, 2000, 2006)

Undervisnings- och inlärningsvillkor

För att undervisningssystemen ska bli effektiva måste det skapas rätt undervisnings- och inlärningsvillkor. Det handlar då delvis om resurser. Den genomsnittliga klasstorleken i grundskolans tidigare år är i OECD-länderna drygt 21 elever per klass (**indikator D2**). Endast i tre OECD-länder överstiger klasstorleken 25 elever per klass, och sedan 2000 har den minskat kraftigt i vissa av de länder där den tidigare var som störst, framför allt i Sydkorea och Turkiet.

En aspekt när det gäller finansieringen av undervisning och inläring som uppvisar större variation än klasstorleken är lärarnas löner (**indikator D3**). Lönen för en lärare med minst 15 års erfarenhet från tjänst i grundskolans tidigare år, varierar från att vara mer än dubbelt så hög som BNP per capita i Sydkorea till under 75 procent av BNP per capita i Island, Norge och partnerländerna Estland och Israel.

Undervisningsupplägget varierar också kraftigt. Antalet undervisningstimmar per år i grundskolans tidigare år är mindre än 650 i Danmark, Ungern, Turkiet och partnerlandet Estland men 1 080 i USA (**indikator D4**).

Med hjälp av nya indikatorer från OECD:s internationella utbildningsstudie Talis kan undervisningen undersökas mer ingående (**indikatorerna D5 och D6**). Talis är den första internationella studie som fokuserar på inlärningsmiljön och lärarnas arbetsförhållanden i skolan och den bygger på svar från lärare och rektorer på högstadiet i 23 länder.

Lärarna i Talis-studien ansåg att utvärderingar, uppskattning och återkoppling gör att de trivs bättre med arbetet, ändrar sina undervisningsmetoder och utvecklas mycket mer som lärare. Men många länder har ett relativt svagt utvärderingssystem och drar inte

nytta av detta. I minst en tredjedel av skolorna i Österrike, Irland och Portugal hade det inte skett någon skolutvärdering under de senaste fem åren. I genomsnitt hade 22 procent av lärarna i de länder som deltog i Talis-studien inte fått någon återkoppling eller uppskattning under de senaste fem åren. Denna andel är över 45 procent i Italien och Spanien (**indikator D5**).

I Talisundersökningen tittade man också på lärarnas metoder, övertygelse och inställning till yrket (**indikator D6**). Även om lärarna i de flesta länder som deltog i genomsnitt ägnade nästan 80 procent av sin lektionstid åt undervisning och inläring förlorade lärarna i de flesta länderna värdefull lektionstid på grund av avbrott och administrativa uppgifter. De flesta lärare tenderade att betrakta eleverna som aktiva deltagare i kunskapsinhämtningen och kunskapsuppbyggnaden istället för att se sig själva som lärare med huvuduppgift att förmedla information och ge ”rätta lösningar”. I klassrummet fäste emellertid lärarna i alla länder större vikt vid strukturerade inlärningsmetoder, med klart angivna inlärningsmål, än vid mer elevinriktade metoder.

Tabell D6.1 : Fördelning av tiden i klassrummet under en genomsnittlig lektion (2007–2008)

© OECD 2009

Denna sammanfattning är inte en officiell OECD-översättning.

Reproduktion av denna sammanfattning är tillåten, om OECD:s upphovsrätt och publikationens titel på originalspråket nämns.

Flerspråkliga sammanfattningar är översatta utdrag ur OECD-publikationer, som ursprungligen publicerats på engelska och franska. De kan beställas gratis från OECD:s nätbokhandel www.oecd.org/bookshop/

Närmare upplysningar lämnas av *OECD Rights and Translation unit*, *Public Affairs and Communications Directorate*: rights@oecd.org or by fax: +33 (0)1 45 24 99 30

OECD Rights and Translation unit (PAC)
 2 rue André-Pascal, F-75116 Paris, Frankrike

Besök vår webbplats www.oecd.org/rights/

